

למה יצחק

וַיֹּאֲלֶה תוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אֲבִרְהָם, אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק¹. פתח ב"תולדות יצחק" וסיים ב"אברהם הוליד".

שני סוגי תולדות הם, טבעיים ולימודיים. הטבעיים נמשכים ממש מהאבות, והלימודיים הם תולדות במוכן ההגיוני. בריש בבא קמא אמרו² באבות מלאכות של שבת: אבות מכלל דאיכא תולדות, ובאבות הטומאות: אבות מכלל דאיכא תולדות. האבות של שבת אינם מזלידים ממש את התולדות, אלא שמצד ההגיון כל שמלאכה זו דומה להאב למדים אותה ממנו, ולכן שם תולדותיהם כיוצא בהם, דינם שוה. בטומאה האב מוליד את התולדה, וולד הטומאה מקבל כחו מהאב על ידי מגע או משא וכיוצא. מעין תולדות טבעיים. ושם תולדותיהם לאו כיוצא בהם. ולכן שאלו שם באבות נזיקין מה הם, כיוצא או לאו כיוצא בהם, כלומר: התולדות נמשכות מהאבות, כמו בטומאה, או שלמדים מהאבות, כמו בשבת, עד שהסיקו שכל התולדות הן כיוצא בהאבות, שהן דומות להאבות ונלמדות מהם, מלבד תולדה אחת, צרורות, שהיא נמשכת מהאב, מהרגל (בעטה ברגל והתיזה צרורות על הכלי ושברתו), והיא לאו כיוצא בהם³.

1

למה יצחק
והוא יצחק

מעין זה בבנים ואבות. יש בנים טבעיים, ויש לימודיים, כלומר: "המלמד את בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו"⁴. אברהם אבינו ביחס לבניו היה אב בשני המובנים. אב טבעי, וגם אב לימודי: "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד' לעשות צדקה וימשפט"⁵. אבל אב לימודי צריך שהתלמיד מצדו אף הוא ירצה לקבל את השפעת האב. וזה היה רק יצחק. ישמעאל יצא לתרבות רעה⁶. "ויתן אברהם את כל אשר-לו ליצחק, ולבני הפילגשים... נתן אברהם מתנת וישלחם"⁷ וגו'. "כל אשר-לו", את עצמותו ומהותו ("תולדותיהם כיוצא בהם"), נתן ליצחק, ולבני הפלגשים נתן רק מתנות וישלחם. אף יצחק ביחס לבניו היה גם אב וגם מורה, אב טבעי ואב לימודי. אבל מי שקבל ממנו את "כל אשר-לו" היה רק יעקב, ולא עשו. "ויהי

עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים"⁸. ולכן לא נחשב עשו לזרע יצחק. "כי ביצחק יקרא לך זרע"⁹, ולא כל יצחק¹⁰, ולכן אומרים בתפילת ראש השנה: "ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכר", ולא כמו שיש מנסחים: לזרעו של יעקב. זה ממילא מובן. ל"זרעו" סתם, זה זרע יעקב. בעצם אמנם נאמר הכתוב "כי ביצחק יקרא לך זרע" לאברהם, ולא ליצחק. לא "כל יצחק" נחשב לזרע אברהם. אבל לכך נאמר במיוחד: "וַאֲלֶה תוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אֲבִרְהָם", מה ש"אברהם הוליד את יצחק", אף על פי שמסופר בפרשה ששני בנים היו לו, יעקב ועשו, אבל לתולדותיו נחשבים רק זרע יעקב, כשם שיצחק לבדו נחשב לזרע אברהם. השלשלת של התולדות הלימודיים נמשכת מאברהם ליצחק ומיצחק ליעקב.

מאמתי נכנס היצר הרע באדם

"ויתרצו הבנים בקרובה" (כה, כ"ב)

כתב רש"י רבותינו דרשוהו לשון ריצה כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עכו"ם עשו מפרכס לצאת.

בספר "מושב זקנים" מבעלי התוס' הקשה. בגמרא (סנהדרין צא.) כתוב שאל אנטונינוס לרבי מאימתי יצה"ר שולט באדם משעת יצירה או משעת יציאה? אמר לו רבי משעת יצירה, א"ל אנטונינוס אי"כ בועט במעי אמו ויוצא, אלא אמר אנטונינוס רק משעת יציאה לאויר העולם שולט יצה"ר באדם. אמר רבי דבר זה למדני אנטונינוס ומקרא מסייעו שנאמר "לפתח חטאת רובץ".

2
למה יצחק
הוא יצחק

1

5

נמצא שהיצה"ר שולט רק לאחר שיוצא התינוק לאויר העולם, אם כן צריך להבין מדוע כשעברה רבקה ליד פתחי עכו"ם עשו פרכס לצאת, הרי לא היה לו אז יצר הרע?

3
100

בספר "שפתי כהן" תירץ דקושיא זו הוקשה לרבקה בעצמה, וזו הסיבה שהלכה לדרוש את ה' דהנה רבקה ידעה שיצאה"ר שולט באדם רק אחרי שיוצא לאויר העולם, ולא הבינה מדוע כשעוברת על פתחי עכו"ם העובר שלה מפרכס לצאת, ותאמר "אם כן למה זה אנכי" - שונה מכל הנשים שבעולם שאין להם יצה"ר במעי אימם "ותלך לדרוש את ה'".

"ויאמר לה ה' שני גויים בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו" - ענו לה, כיון שבמעין יש שני גויים, יעקב ועשו, שכל אחד יקים אומה נפרדת לא רצה ה' שיהיה להם קשר כלל ועיקר אפילו במעי אימם, לכן עשה דבר שונה שכבר בשעה שנוצרו בבטן אמם ישלוט בהם היצה"ט והיצה"ר.

"ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה' ויאמר ה' לה שני גויים בכמטך וגו'" (כה, כ"ג)

"כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר - יעקב ר"ן ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה - עשוי מפרכס לצאת" (מדרש, הובא ברש"י)

מהלך הדברים נתבאר בדרך נפלאה על ידי הגאון רבי יהושע אהרן צבי (וינברגר), אב"ד מורגרטן. וכה הם דבריו:

4
כתובת
ה' ר"ן

רבקה הצדקת הרגישה שהולד שבמעייה מבקש לצאת גם במקומות טובים וגם במקומות רעים, ומכיוון שלא עלה על דעתה שתאומים בבטנה, התעוררה בקרבה חידה גדולה: אין יתכן שתהיה סתירה שכזאת בנפש אחת, שתתפעל פעם מבית מדרש ופעם מבית עבודה זרה?

הפתרון שעלה על דעתה היה שאין זה אלא שהילד שיוולד יהיה "עיתים חלים עיתים שוטה". כלומר שלא כל חייו יהיו שווים אלא שלפעמים יהיה צדיק ולפעמים רשע. אם כך, חשבה רבקה לעצמה, עלי לברר כיצד יתרחש השינוי הזה מצד לצד - האם בתחילתו יהיה רע ואחר-כך יתהפך לטוב ויחזור בתשובה, אז מה טוב מה נעים כי "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד", או שמא יהיה השינוי להיפך: מטוב לרע, שיהיה תוהה על טובות הראשונות אשר עשה ויתפקר, ואז רע וומר לה כי הרי אמרו חז"ל "שנה ופירש קשה מכולם".

אם נדייק היטב בלשון המדרש, נגלה מדוע היתה לרבקה סיבה לדאוג, שהרי על פי הסדר הכתוב בלשון המדרש, מקודם עברה לפני בית המדרש של שם ועבר והיה מפרכס לצאת ורק אחר-כך אירע שעברה לפני בית עבודה-זרה והיה גם כן מפרכס לצאת. מכח השתלשלות אירועים זו עלה על דעתה לדאוג אולי בצאתו מרחם אמו יתהפך חלילה בסדר זה - מטוב לרע. ועל כן אמרה "אם כן למה זה אנכי", כלומר: למה התפללתי על הריון, הלא עובר כזה טוב לו שלא ייברא משיברא ויהיה רע מעללים, וכפי שאומר הכתוב "רני עקרה לא ילדה" - אם "רבים בני שוממה"!

ובכל זאת, מכיון שלא היתה לה הוכחה ברורה באשר לסדר השינוי, הלכה לשאול את שם ועבר.

ועל שאלתה זו, נערכה לה תשובת הקב"ה כפתור ופרח: לא ולד הפכפך הוא, אלא "שני גויים בבטןך", ונחה דעתה!

שו"ת מהריא"ן - בהקדמת "פתח עינים"

2

וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צִיד בְּפִיּוֹ

וַרְבֵּקָה אֶהְבֶּת אֶת יַעֲקֹב (כה, נח)

רש"י פירש "כי ציד בפיו" - בפיו של עשיו שהיה צד את יצחק אביו בפיו ומרמהו בדבריו, נקשה מאוד איך יצחק אבינו לא הכיר את עשיו, והלא דרך החכמים שמכירים טיבו של בן אדם, וכל שכן את בנו שהוא אתו ביחד, ואם כי כתוב: "ותכהינה עיניו מראות", אבל מכל מקום בודאי שרבקה סיפרה לו על מעשיו הרעים, ואם כן מדוע יצחק אהב אותו?

ואפשר לומר שבאמת יצחק הכיר היטב את עשיו ואת מעשיו הרעים. וכפי שמצינו בפסוק גשה נא ואמושך בני, ופירש רש"י: אמר יצחק בלבו אין דרך עשיו להיות שם שמים שגור בפיו, ואיך עשיו אמר "כי הקרה ה' אלקיך", נמצינו למדים שיצחק הכיר את מהותו של עשיו.

אבל הסבר הענין הוא, כי כידוע שמדרכי החינוך הוא, שכאשר בן סר מדרך הטובה, אם הוא גם בועט באביו ובאמו וברבו, צריך להרחיקו ולגרשו מעל פניו, אבל כל זמן שהוא מקיים "כבד את אביך ואת אמך" וכו', וגם מייפה את עצמו ורוצה לרמות את אביו שהוא מתנהג כראוי, אז כדאי

לקרב אותו, כי יש תקוה אולי במשך הזמן ישוב מדרכו הרעה. והנה עשו למרות כל רשעותו, מצות כיבוד אב ואם קיים במדרגה גדולה מאוד, כמו שאמרו במדרש שהיה לובש בגדי מלכות בשעה ששרת את אביו.

ולפי זה מובן מדוע אהב יצחק את עשיו, כי הגם שיצחק הכיר את רשעותו של עשיו, אף על פי כן קירב אותו והראה לו אהבה, כדי לקרבו לדרך הטובה (זכרון מאיר).

ומסופר על הצדיק רבי מאיר מפרמישלאן, שאמר פעם באזני חסידיו: למורי ורבי רבי חיים מצ'רנובין, בעל "באר מים חיים", היה בן שלא הלך בדרך הישר. אולם רבי חיים לא הרחיק בן זה מעל פניו, וחרף העובדה שסר מדרך האבות, דאג רבי חיים לכל צרכיו כפי שנהג בשאר ילדיו.

וכך היה אומר רבי חיים, בנשאו שתי ידיו לשמים: רבונו של עולם, יהי רצון שתתנהג עם בניך במדת הרחמים, כפי שאני הקטן נוהג בבני. אף לי בן שסר מדרך הישר, ובכל זאת אני מרחם עליו ומספק לו את כל צרכיו.

רבי מאיר הפסיק לרגע את שטף דבריו, ואחר כך הוסיף ואמר: לעניות דעתי, מרמזת על כך התורה בכתוב: "וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צִיד בְּפִיּוֹ", יצחק אבינו צפה ברוח הקודש, שלעתיד לבוא יפנה אליו הקדוש ברוך הוא בטענה קשה: "בניך חטאו לך" כפי שאמרו בתלמוד (שבת פט:), והוא יצטרך ללמד זכות עליהם.

משום כך הקדים יצחק אבינו תרופה למכה ככתוב "וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צִיד בְּפִיּוֹ" - כדי שתהא לו אחר כך טענה מזומנת בפיו, להשיב לו לרבונו של עולם: הנה גם אני אהבתי את בני, אף על פי שהיה זה עשיו...

5
פניו
התנה

16

21

26

31

3

4

ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה (כה, לב)

הנה ענין הבכורה היה לזכות במעלת הכהונה לעמוד לשרת לפני ה', ולזכות בברכות שבירך ה' את אברהם אבינו עם האושר אשר בה.

והנה בכל מעלה אמיתית כמו הכהונה, עם כל השכר והאושר הכרוכים בה, יש בצדה גם ציווים, אזהרות ועונשים ואפילו מיתה, ומפני זה ביזה את מעלת הבכורה ואמר: טוב לי להנות מנזיד עדשים היום, חפשי מאזהרות ועונשים, ולא להשתעבד לעבודת הבורא עם כל הקשיים שבה, על אף כל השכר הגדול והאושר המרובה המשתלם בסופה.

בזה מונח כל חורבן אושרו של האדם - עשו בימי קדם, ושלנו כיום. כל אחד יודע היטב שאחרית רשעים נכרתה, ומתן שכרם של צדיקים לעתיד לבוא, אבל מתעצל הוא להשקיע את ההשקעה ולסבול את הטורח עד שיגיע לזמן ההוא, וכמו שכתב המסילת ישרים פ"ד, וז"ל: "יש מהפתאים המבקשים רק להקל מעליהם שיאמרו למה נייגע עצמנו בכל כך חסידות ופרישות הלא די לנו שלא נהיה מהרשעים הנידונים בגיהנם, אנחנו לא נדחק עצמנו ליכנס בגן עדן לפני ולפנים, אם לא יהא לנו חלק גדול יהיה לנו חלק קטן, אנו די לנו בזה ולא נכביד על משאנו בעבור זאת". גישה זו היא יסוד ושורש לכל הרע, וזה אשר הביא את עשו לחמורות שבהמורות.

נתבונן בעצמנו, וכי איננו מקנאים לפעמים בחילוניים שמרגישים חופשיים מן המצוות ופטורים מן הכל? הנה אם חילוני רוצה לאכול, נכנס לאיזו חנות, לוקח

מן הבא בידו, עודו בכפו יבלענה, ויאכל וישת ולא נודע כי בא אל קרבו. ואנחנו, כמה חבילות של מצוות ודינים וטרחות צריכים לעבור עד שמתאפשר לנו להכניס לפרוסה לתוך פינו. ראשית, לברר אם החנות כשרה, ליטול ידים, לברך, ובכוונה, לאכול בצניעות ובכבוד, ליטול מים אחרונים, ברכת המזון - ארבע ברכות ארוכות ומייגעות, ובכוונה, והתחיינות והתפילות שלאחריו. כי אכן היהודי נושא על עצמו עול, לא נקל עולים לו חייו, יש לו אחריות על כל תנועה, ותמיד הוא בפחד ויראה שמא יחטא וענוש ייענש.

אמנם נשאל את עצמנו, האם מקנאים אנו בסוס? הרי גם הוא חפשי, אין לו עול דרך ארץ, פרנסתו מצויה לו בכל מקום, וישן בכל מקום שימצא, אין לו דאגות וצער כי אם חיי תענוג והנאה גמורה!... אבל מי טפש שיחפוץ להיות סוס, הרי כל אחד רוצה להיות דוקא אדם עם כל הקשיים והעול הגדול הכרוך בזה.

וזה אשר סיפרה התורה על עשו הרשע, טוב היה לו לזלול כמו בהמה את נזיד העדשים, מלהיות משועבד לעבודת הבורא, על אף האושר האמיתי הטמון בה, ולימדנו התורה להתרחק מדרכי עשו.

רק יעקב אבינו, אשר הכיר וחפץ במעלת הבכורה על כל הקשיים והעונשים הכרוכים בה, הוא אשר זכה לה ודבק בה באמת ובתמים, וכן נעשה גם אנו לטוב לנו כל הימים.

הלעיטני נא מן האדם האדם הזה (כה, ל)

תמוהה לשינו של עשו הלעיטני, היינו אכילה שאינה מרצון, בעל כרחו, ולמה לא קאמר עשו בפשטות שיתנו לו לאכול, וכן למה הסתפק בלחם ועדשים

ולא ביקש סעודה, ועוד היאך קונה יעקב את בכורה תמורת עדשים, והרי משל הוריו הוא נותן, ולא משלו.

ונראה שיסוד ועיקר מכירת הבכורה הוא שעשו ניער עצמו מכל שמץ של רוחניות ונתנה ליעקב, ותמורת זה חשב לקבל כל גשמיות עוה"ז. וכבר ביאר רש"י שבאותו היום מת אברהם ובישל יעקב עדשים להברות את האבל שעדשים דומים לגלגל, ורמו שאבלות גלגל החוזר בעולם, אבל עשו

ב) תפארת יעקב

לכ

לכ

לכ

2

4

לא היה מאמין בהשגחת השי"ת בעולם, ובאמונה לעולם הבא, והיה בו לרמז
שבאכילת העדשים בימי האבלות, אלא נאלץ לאכלם שלא היה מאכל אחר
בבית אביו.

ויעקב שראה שעשו מואס בעדשים ובכל הענינים הרוחניים, ובפרט
באמונה בהשארת הנפש, ביקש הימנו למכור לו הבכורה, היינו להוריש לו
הרוחניות, ועל זה השיב עשו, "הנה אנכי הולך למות ולמה לי בכורה" —
שעומד למות מיתה כמשמעה בלא עולם הבא, ואם כן אין לו חפץ ברוחניות,
ועדיף לו להוריש הבכורה ליעקב ולקבל תמורתה הגשמיות כולה, ויבן את
הבכורה היינו, שביוזה למכרה ליעקב.

ולא היו העדשים התמורה למכירה, שנא, "מכרה כיום את בכרתך לי"
(ולא פירש תמורת עדשים). ובתוס' כאן ביארו ששילם ממון הרבה בעבור
הבכורה, והעדשים היו לעדות על חלות המכירה, ועיין בספורנו והרשב"ם
שפירשו כן. וישי שפירשו שהעדשים היו האמצעי שעורר את עשו למכור
בכורתו.

ומעתה מבואר שעשו לא נתרעם על יעקב שרימהו, אלא כשברכו יצחק
גם בברכות גשמיות, שאז טען לרמאות, שהרי נתן עוה"ז שלו תמורת הבכורה,
והנה עכשיו נוטל במרמה גם עולם הזה. (ומיהו אפשר שעשו התלונן רק אז
יראה שיעקב מכנה עצמו בכור בפני אביו על סמך מכירת הבכורה).
ולפי זה מכירת הבכורה היא מכירת הרוחניות והנחלתה לעם ישראל,
וכפי שבארנו.

ע"כ
היו

8
ע"כ

11

16

And Isaac dwelt in Gerar: The Torah envelops Isaac, a cryptic figure, in an
aura of mystery. It does not reveal much of his personality except for two episodes: his brief stay
in the land of Gerar and his role in the confrontation between Jacob and Esau in their competition
for his blessing. The Torah assigned three parshiyos to Abraham and many more to Jacob, but only
one to Isaac. Why is this so?

The kabbalists provide the answer. Each of the patriarchs personified one of God's own at-
tributes. Abraham epitomized *chesed*, and Isaac was the quintessence of *gevurah*. When a person
practices *chesed*, lovingkindness, he lets others share in his actions and in his existence, leading
to communication and dialogue. *Gevurah* on the other hand connotes retreat or withdrawal
into one's private world. Thus, Isaac is wrapped in a mantle of mystery. Isaac's nature was to
be hidden and to defy description. Such a hidden personality is more difficult to fathom and
appreciate. Isaac was a monastic figure, separated from society.

And Abraham returned to his young men. The Akeidah fashioned a new
personality and a new soul for Isaac, and a new covenantal reality. The unity of *they both went to-
gether* (verse 8) was lost. The two ideas that Abraham and Isaac respectively represented were not
merged. Instead, their activities began to contradict each other.

Abraham symbolized *chesed*, an overflowing love that rises like a river in springtime and in-
undates its environs. Abraham wanted to convert all of mankind. He was concerned with the
whole world. He sat by the highway waiting for travelers; he carried his morality to the people and
wanted to proselytize everyone. Isaac symbolized *gevura*, self-limitation and self-concentration,
heroic action and withdrawal.

With the *Akeidah*, contradiction replaced peace, tension substituted for togetherness.
Abraham returned to his young men, but Isaac belonged to a world of his own. They now moved
along two different paths. Isaac did not return to Beer-Sheba; he traveled to another destination,
burdened with another task. Ibn Ezra (verse 19) says that Isaac was in his own dominion—*hi hu
b'reshuso*. *Abraham's Journey*

a

9

Rav

b

סג

(א) ותבהיין. בעשן ושל אלו, (שהיו מעשנות
ומקטרות לעבודה זרה) (מחומל ח). דבר אחר, כשנעקד
על גבי המזבח והיה אביו רוצה לשחטו, צאחה שעה
נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו צוכים, וירדו
דמעומיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו (ב"ר סה י).
דבר אחר, כדי שיעקב יעקב את הצרכות (מחומל ח):

1) כמשמעו שעשן קשה לעינים, אבל רבקה היחה רגילה בו כדפרישית
(כסמון אות מ): ונראה לי דצריך רש"י לשלשה טעמים אלו, רבתיילה
מפרש משום עשן והוא מכח סמיכות, ואח"כ קשה ליה ואין הביא הקב"ה
תקלה לידו, אלא מפני הברכה לא מנעו הקב"ה מן הסיבה, וקשה סוף סוף
מאחר שהיה העשן למה רבקה אינה נסמת, לזה פירש שכבר כהו עיניו
במקצת על ידי העקידה וכו' זה ואיכר את הכל. (מהרש"ל):
עשו

10

ע"כ
אמת

5

ויהי כי זקן יצחק וגו' (כ"א)

צריך להבין מדוע רצה יצחק אבינו ע"ה לברך דוקא את עשו, לו יהא, שחשב שעשו הוא צדיק כי ציד בפיו שרימה אותו, אבל איך אפשר לככר אותו על יעקב שהוא איש תם ויושב אהלים?

ושמעתי בשם הסבא זצ"ל מקלם מרן רש"ז שאמר: בודאי יצחק אבינו ע"ה ידע ההבדל בין יעקב לעשו, ומטעם זה רצה לברך את עשו מפני שידע שיעקב הוא איש תם יושב אוהלים, וראוי הוא לעלות בתורה ויר"ש עד שדמותו יהיה חקוק בכסא הכבוד, לכן רצה יצחק שלא יהיה לו שום מפריעים בעבודת ד' שלא יהיה לו עסק עם הבלי עולם הזה, וכל הבלי עולם הזה רצה לתת לעשו מפני שהוא איש שורה איש מגושם והוא יחזיק את יעקב ויתן ליעקב כל מה שצריך לו כדי שיוכל לעסוק בתורה ויר"ש, ויהיה הדבר הזה טוב לשניהם כשה"כ עץ חיים היא למחזיקים בה. אבל אמנו רבקה היא הכירה את בנה עשו כי אי אפשר לסמוך על טובת לבו של עשו, שהוא יתמוך ביעקב לכן אמרה ליעקב שיקח את הברכות מאביו.

10
258
2014

ולדעתי נראה לבאר הענין למה יצחק רצה לברך את עשו ולא את יעקב. מפני שיעקב לא צריך לברכות, הלא יש לו תורה וכתוב שם "אם בחקתי תלכו ונתתי גשמכם בעתם" ולא יחסר לו שום דבר א"כ למה צריך ברכות, אם ישמור את התורה הוא כבר מבורך מהקב"ה, ואם לא ישמור את התורה ח"ו א"כ הברכות יהיה לו נהמא דכיסופא ויעקב אינו רוצה נהמא דכיסופא כי הוא רוצה לאכול ממנה שמרויח, כמו למשל אם נאמר לפועל שעובד קשה למה לך לעבוד קשה וביום שאתה חלש אתה לא מרויח כלום, הרי יותר טוב לך לעזוב את העבודה הקשה ואני אסדר לך בעזרה טוציאילית שיתנו לך כדי פרנסתך, בודאי לא יאבה כי כל אחד רוצה לאכול מה שמרויח ולא לחס-חסר, לכן לא רצה יצחק אבינו ע"ה לברך את יעקב, וגם יעקב בעצמו לא רצה לקבל את הברכות כי אינו רוצה נהמא דכיסופא, אלא, היה מוכרח לעשות כדי לקיים את הצו של אמו, אבל עשו שאין לו תורה ולא ראוי שיזכה לעולם הבא ע"י קיום התורה לכן רצה לברך אותו שיהיה

לו לכל הפחות נהמא דכיסופא, ורבקה אמנו פחדה אם ח"ו יעקב לא יקיים את התורה יהיה לו לכל הפחות נהמא דכיסופא, אבל, יצחק וגם יעקב דעתם היה שאם ח"ו בניהם לא יקיימו את התורה שלא יהיה להם נהמא דכיסופא אלא יסבלו כדי שיהא מוכרחים לעשות תשובה, כי הם ראויים לשמור את התורה.

(כ) ויקרא שם הברך עשק. יספר הכתוב ויאריך בענין הברכות, ואין בפשוטי הספור תועלת ולא כבוד גדול ליצחק, והוא ואביו עשו אותם בשוה, אבל יש בדבר ענין נסתר בתוכו, כי בא להודיע דבר עתיד. כי באר מים חיים ירמוז לבית אלהים אשר יעשו בניו של יצחק, ולכן הזכיר באר מים חיים, כמו שאמר מקור מים חיים את ה' 29, וקרא הראשון עשק, ירמוז לבית הראשון אשר התעשקו עמנו ועשו אותנו כמה מחלוקות 30 וכמה מלחמות עד שהתריבוהו. והשני קרא שמה שטנה, שם קשה מן הראשון, והוא הבית השני שקרא אותו כשמו 31 שכתוב בו, ובמלכות אהשורוש בתחילת מלכותו כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלם, וכל ימיו היו לנו לשטנה 32 עד שהתריבוהו וגלו ממנו גלות רעה. והשלישי קרא רחובות, הוא הבית העתיד שיבנה במהרה בימינו והוא יעשה בלא ריב ומצה, והאל ירחיב את גבולנו, כמו שנאמר ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דבר וגו' 33 שהוא לעתיד, וכתוב בבית השלישי ורחבה ונסבה למעלה למעלה 34, ופרינו בארץ, שכל העמים יעבדוהו ושכם אחד 35:

12
ק"ק

13
Lobentzler
rebbe

Sparks of Chasidus

According to Ramban, the three wells dug by Yitzchak allude to the three Holy Temples. The analogy of digging a well precisely describes the process of building the Temple: First there is a phase of intense physical effort to dig the well, followed by the actual filling of the well with water which does not require any direct effort, it simply floods in. Similarly, the building of the Temple requires tremendous human effort, but the indwelling of the Shechinah (Divine Presence)—which is the very purpose of building the Temple—is an effortless consequence of the Temple's construction.

This analogy appears to break down, however, in the case of the Third Temple which, according to the Zohar (iii 221a), will be built by God, and not by man. It seems at first glance that Ramban's analogy for the Third temple of digging a well is inappropriate.

However, even according to the Zohar, the Third Temple is built through human effort too. Not through the physical effort of working with stones and mortar, but rather, by the dedicated acts of supra-rational mitzvah observance by Jewish people, in defiance of the challenges of exile. The cumulative effects of these acts are thus described by the Zohar as a "building made by God," though in fact, it is a building made by human mitzvah acts that are totally dedicated to God.

Thus, the building process of the Third Temple consists of mitzvah performed out of simple obedience to God. Therefore, they are eternal.

(Based on Likutei Sichos vol. 30, p.116)

6